

4. Голинська О. В. Механізми державного управління бюджетами через інструменти програмно-цільового методу: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Голинська Олеся Володимирівна; Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Одеса, 2011. – 276 с.

5. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: монографія – Харків : Вид-во ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2004. – 224 с.

6. Державне управління: основи теорії, історії і практика: навч. посібник / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджи ; за заг. ред. П. І. Надолішнього, В. Д. Бакуменка. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.

7. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

8. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Т. 2 : Методологія державного управління. – К. : НАДУ, 2011. – 692 с.

9. Кальниш Ю. Г. Системна парадигма політичної аналітики в державному управлінні / Ю. Г. Кальниш // Науково-інформаційний вісник з державного управління : науковий щоквартальний журнал. – 2007. – №. 1. – С. 46–47.

10. Карамішев Д. В. Стратегічне управління інноваційними процесами в системі охорони здоров'я: монографія / Д. В. Карамішев. – Х. : Вид-во ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2006. – 304 с.

11. Климовицька Г. Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління розвитком малого підприємства в регіоні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / Климовицька Ганна Юріївна ; Харківський національний ун-т ім. В. Н. Карамзіна. – Харків, 2006. – 20 с.

12. Лахижа М. І. Система управління якістю в органах влади (вітчизняний та зарубіжний досвід): монографія / М. І. Лахижа. – Полтава : РВВ ПУСКУ. – 2008. – 132 с.

13. Патронов Э. Л. Программно-целевое управление как фактор активизации инновационных процессов / Э. Л. Патронов, Л. И. Малышева // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского : серия экономика и финансы. – 2005. – №1. С. 318–321.

14. Попов С. А. Інформаційно-аналітичний супровід діяльності органів місцевої влади як засіб сприяння ефективності регіональних перетворень / С. А. Попов // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ. – Вип. 2 (30). – Одеса, 2007. – С. 176–186.

15. Попов С. А. Підхід до формування предметного поля сучасних публічно-управлінських нововведень / С. А. Попов // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ. – Вип. 4 (48). – Одеса, 2011. – С. 36–41.

16. Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України № 614 від 11 травня 2006 р. – [нечиний] / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України [Електронний ресурс]. – 2006. – (Нормативно-правовий документ КМУ. Постанова). Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

17. Роджерс Е. М. Дифузія інновацій: монографія / Е. М. Роджерс ; пер. з англ. В. Старка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 591 с.

18. Сляднева Н. А. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы [Електронний ресурс] / Н. А. Сляднева. – Режим доступу : <http://www.it2b.ru/it2b2.view3.page53.html>.

19. Сурин А. В. Инновационный менеджмент: учебник / А. В. Сурин, О. П. Молчанова. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 368 с.

20. Экономический словарь. Финансовые и экономические термины и понятия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ekoslovar.ru/310.html>.

УДК [35:322]329.3

Юрій Решетніков

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН У ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу відображення питань захисту свободи совісті та розвитку державно-конфесійних відносин у програмах політичних партій України – учасниць парламентських виборів 2012 року.

Ключові слова: політична партія, програма, свобода совісті, державно-конфесійні відносини.

Актуальність. Відповідно до статті 10 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», відновлення повноцінного діалогу між представниками різних соціальних та етнічних груп, культур та релігійних конфесій, а також забезпечення умов для формування толерантного суспільства, гарантування свободи совісті та віросповідання визначаються як основні засади внутрішньої політики у гуманітарній сфері [2].

Згідно з проектом Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року, розробленим Національною академією наук України [4], забезпечення прав людини є одним з основних завдань гуманітарного розвитку. Головним завданням гуманітарного розвитку у сфері міжетнічних та міжконфесійних відносин проєкт Концепції визначає пошук шляхів налагодження й поглиблення всебічних зв'язків представників всіх етнічних та конфесійних груп України як основи співробітництва, збереження миру і злагоди в суспільстві. У сфері міжконфесійних відносин, на думку авторів проєкту Концепції, основним завданням держави є забезпечення права людини на свободу совісті, консолідація українського суспільства, запобігання виникненню та загостренню конфліктів на релігійній основі, а основними пріоритетами державної політики у цій сфері: досягнення взаєморозуміння між релігійними організаціями; здійснення спільних з релігійними організаціями проєктів у соціальній сфері; забезпечення відкритості та прозорості процесів формування державної політики у сфері забезпечення права на свободу совісті та взаємовідносин з релігійними організаціями на всіх рівнях державної влади тощо.

Враховуючи зазначену важливість державно-конфесійної сфери як для повноцінної реалізації прав і свобод громадянина, так і для сталого розвитку держави і суспільства, обґрунтованим є інтерес до відображення бачення питань, пов'язаних із свободою совісті та відносинами між державою і церквою, у програмних документах політичних партій, які є активними суб'єктами політичного життя країни. При цьому, у випадку проходження представників тих чи інших політичних партій до Верховної Ради України, вони здобувають реальну можливість для практичного втілення своїх поглядів через законотворчу діяльність з огляду на те, що відповідно до статті 93 Конституції, народним депутатам України, нарівні з Президентом України, Кабінету Міністрів України та Національному банку України належить право законодавчої ініціативи [3].

Попри зазначену вище важливість, відображення сфери державно-конфесійних відносин у програмних документах політичних партій поки не стало предметом наукового аналізу.

Враховуючи те, що станом на 1 листопада 2012 року Міністерством юстиції України зареєстровано 201 політичну партію [39], 87 з яких брали участь у виборах до Верховної Ради України 2012 року [5], вважаємо за доцільне обмежити наше дослідження лише тими з них, які висунули партійні списки кандидатів у народні депутати України, тобто реально претендували на створення своїх фракцій у Верховній Раді з метою реалізації власних програмних засад. Відповідно до інформациї Центральної виборчої комісії, таких було 21. Разом з тим, з метою об'єктивності вважаємо за доцільне проаналізувати програмні документи не лише провідних учасників виборчого процесу 2012 року, але й їх програми під час попередніх парламентських виборів 2007 року, а також програми їх висуванців на виборах Президента України 2010 року.

Одразу слід зазначити, що питання, пов'язані із забезпеченням свободи совісті та розвитком державно-конфесійних відносин, знайшли своє відображення у програмних документах далеко не всіх партій-учасниць виборчих перегонів.

У передвиборчій програмі Комуністичної партії України 2007 року «За народовладдя! Геть диктатуру» гарантувалась свобода совісті та віросповідання. Водночас декларувалось, що «державна захистить канонічне православ'я від націоналістичної експансії та заборонить діяльність тоталітарних сект» [17]. Остання теза, вочевидь, суперечить положенню щодо захисту свободи совісті, а покладання на державу функцій щодо захисту «канонічного православ'я» є втручанням держави у внутрішньорелігійну сферу, тобто порушенням конституційного принципу відокремлення церкви від держави.

З метою реалізації вказаних положень передвиборча програма КПУ першочерговим заходом визначала ухвалення нової редакції Конституції України, розробленої партією. При цьому на сайті партії текст зазначеного проекту відсутній.

Вказані положення знайшли своє відображення і у передвиборчій програмі П. М. Симоненка як кандидата на пост Президента України. Так само, як і у програмі, з одного боку, декларувався «вільний розвиток усіх традиційних конфесій» (виділено нами. – Ю. Р.), а з іншого зазначалось, що буде захищено канонічне православ'я (яке, згідно із програмою, зазнає переслідувань) та заборонено тоталітарні секти [11].

Орієнтація в першу чергу на певний сегмент релігійної спільноти України зберігається і у передвиборчій

програмі КПУ 2012 року «Повернемо країну народу!», яка декларує «підтримку канонічної Православної церкви і віруючих інших конфесій» [18].

Передвиборча програма Блоку Юлії Тимошенко 2007 року «Український прорив» визначала зміцнення духовності нації, зокрема духовну освіту, повернення церквам насильно відібраної власності, відновлення національних світоглядних традицій як основну передумову якісного ривка в розвитку України [7].

Значною мірою це знайшло відображення і у передвиборчій програмі кандидата в Президенти України Юлії Тимошенко «Україна переможе! Україна – це ти!». Так, у програмі головною передумовою для виконання Україною своєї історичної місії визначається піднесення духовності нації, зокрема виховання твердої віри в Бога, духовна освіта дітей та молоді, надання рівного статусу духовній та світській освіті, відновлення національних світоглядних традицій [12]. Відтак, у вказаних програмах виокремлюється кілька актуальних питань подальшого розвитку державно-конфесійних відносин в Україні, що потребують сприяння з боку держави: забезпечення духовно-морального виховання підрастаючого покоління, надання рівного статусу духовній та світській освіті, повернення релігійним організаціям колишньої церковної власності.

З огляду на те, що 2012 року відбулось об'єднання БЮТ та політичної партії «Фронт змін» в одну політичну силу, видається доцільним аналіз відповідних положень програм А. П. Яценюка як кандидата на посаду Президента України та його політичної сили.

Зокрема, у передвиборчій програмі А. П. Яценюка наголошувалось на необхідності існування загальноєвропейського простору на основі цінностей, сформованих християнством і європейською філософією, а також зазначалось, що конституційним обов'язком Президента України є забезпечення свободи віросповідання та невтручання держави у справи церкви. Відповідно, гарантувалась відсутність дискримінації громадян за національною та конфесійною ознакою [16].

Натомість, у передвиборчій програмі Об'єднаної опозиції ВО «Батьківщина» відсутні будь-які згадки про забезпечення свободи совісті чи про бачення даною політичною силою подальшого вектору розвитку державно-конфесійних відносин в Україні [8]. Варто зазначити, що у проекті вказаної програми, який був навесні 2012 року винесений на громадське обговорення, відповідні положення не лише були, але й, на думку експертів, відображали реальні потреби подальшого удосконалення відносин між державою та релігійною спільнотою в Україні. Зокрема, йшлося (вперше в програмах політичних партій!) про ухвалення Концепції державно-конфесійних відносин в Україні, заборону приватизації культових будівель та іншого майна, свого часу відчужених у Церкви, з ухваленням відповідного закону, виконання зобов'язань, взятих на себе Україною у сфері державно-церковних відносин при вступі до Ради Європи, а також про відновлення конституційних принципів свободи совісті та рівності релігійних організацій перед законом, викоринення практики тиску влади на релігійну спільноту, перешкоджання використанню релігійних організацій для реалізації політичних цілей інших держав [38].

Вилучення ж цих положень з остаточного варіанту документу свідчить про те, що перевагу було надано іншим питанням, що, в свою чергу, засвідчує те, що нинішнє керівництво ВО «Батьківщина» не надає питань забезпечення свободи совісті належної уваги.

У передвиборчій програмі Блоку «Наша Україна – Народна Самооборона» 2007 року «Для людей – а не

політиків!» однією зі стратегічних цілей визначалось об'єднання нації через духовне відродження та духовні цінності. При цьому гарантувалось дотримання свободи віросповідання і «шанобливе ставлення до прагнення мільйонів громадян щодо утвердження єдиної помісної православної церкви». Водночас, остання теза не знаходила будь-якої конкретизації [6].

Так само декларативно у передвиборчій програмі кандидата на пост Президента України В. А. Ющенка «Вільна, справедлива та сильна Україна» віддавалось належне ролі християнства у становленні української нації і держави, а також зазначалось прагнення єдності українського православ'я при повазі права усіх на свободу віросповідання [14].

Подібна декларативність має місце і у передвиборчій програмі політичної партії «Наша Україна» «Україна на віки!» на парламентських виборах 2012 року. У програмі утвердження єдиної Української помісної церкви визначається як визначальний чинник духовної єдності та гідності народу, як умова розвитку української національної демократії та духовного злету українського народу. Водночас програма не містить будь-яких конкретних пропозицій, реалізація яких мала б сприяти подоланню розколу українського православ'я, крім, можливо, тези про захист культурно-духовного простору України [30].

Що стосується інших провідних політичних сил – Партії регіонів та Всеукраїнського об'єднання «Свобода», то попри певні заяви їх лідерів та представників щодо питань захисту свободи совісті та державно-конфесійних відносин, вказані питання не знайшли свого відображення як у програмних документах зазначених партій, так і у передвиборчих програмах В. Ф. Януковича та О. Я. Тягнибока як кандидатів на посаду Президента України [23, 15, 24, 9, 13, 10].

Так само вказані питання не знайшли свого відображення у передвиборчих програмах Партії Наталії Королевської «Україна – Вперед!» та політичної партії «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка» [21, 32]. Разом з тим слід зазначити, що 24 вересня 2012 року під час зустрічі з представниками громадських організацій у Донецьку Віталій Кличко заявив, що його партія дотримується принципу «відділення церкви і держави», а також те, що свобода віросповідання не потребує захисту, бо віра – це особиста справа кожної людини [1].

Водночас, відображення питань захисту свободи совісті та розвитку державно-конфесійних відносин можемо знайти у програмах інших партій, що брали участь у парламентських виборах 2012 року.

Так, Партія Пенсіонерів України приділила їм практично половину розділу «Гуманітарна політика» своєї передвиборчої програми, проголосивши не лише свою повагу до почуттів віруючих та підтримку свободи віросповідання громадян, але й зазначивши, що невтручання держави у внутрішньоцерковні та міжконфесійні справи, однакове ставлення до всіх канонічних конфесій, повага до традиційних вірувань, сприяння консолідації православ'я повинні стати основою суспільної згоди України, а також те, що участь церкви у суспільно-політичних процесах може здійснюватись у таких напрямках, як інтеграція суспільства, затвердження ідеалів демократії і гуманізму, виховання поваги і терпимості до різних поглядів, почуттів і вірувань, сприяння розвитку традицій, культури, мови українського народу, рух за екологію, питання милосердя, доброчинності, соціального захисту громадян [22].

У передвиборчій програмі української партії «Зелена планета» зазначається, що партія відстоює рівність

громадян незалежно від їх віросповідання, віру в Бога, утвердження традиційних християнських цінностей, піднесення духовно-культурної сфери, відродження духовності й моралі, гармонізацію міжнаціональних та міжконфесійних відносин, розвиток національної, мовної, релігійної самобутності [37].

У передвиборчій програмі політичного об'єднання «Рідна Вітчизна» загострення протиріч у мовній, релігійній та інформаційній сферах визначається як один із викликів, що стоять перед українським суспільством. Натомість, зазначена партія виступає за відродження духовних цінностей українського народу, забезпечення свободи слова та совісті [27].

У передвиборчій програмі політичної партії «Україна майбутнього» «Свобода для розвитку. Створимо Європу в Україні» відзначається, що її реалізація дасть змогу унеможливити прояви національної, релігійної, територіальної чи будь-якої іншої нетерпимості [35].

В свою чергу, партія «Руський блок» очікувано включила в свою передвиборчу програму тези про підтримку «канонічного Православ'я і єдності Руської Православної Церкви», відмову «від реалізації антиправославних проєктів, таких як «єдина помісна українська церква», ліквідацію деструктивних сект. Разом з тим, партія виступає за відмову від втручання держчиновників в справи Церкви, право громадян жити без цифрової ідентифікації будь-яких форм та введення у програму шкільного навчання предмету «Основи православної культури» [25].

Ліберальна партія України у своїй передвиборчій програмі проголосила ініціативу «щодо отримання містом Києвом статусу: «Київ – духовна столиця православного світу» у зв'язку з тим, що в Україні на душу населення більшість православних християн». Разом з тим у програмі цієї партії міститься і теза про життя людини від зачаття до поховання, в чому можна побачити вплив саме християнського підходу до даного питання [19].

Подібно ж у констатації створення природи Творцем у передвиборчій програмі політичної партії «Зелені» можемо побачити певний релігійний вплив, а не увагу до питань захисту свободи совісті [34].

Що стосується інших політичних партій, що висували своїх кандидатів до Верховної Ради України за партійними списками (Всеукраїнське об'єднання «Громада», Партія Зелених України, партія «Українська Національна Асамблея», Соціалістична партія України, політична партія «Нова політика», політична партія «Народно-трудовий союз України», Радикальна Партія Олега Ляшка), то питання захисту свободи совісті та розвитку державно-конфесійних відносин не знайшли свого відображення в їхніх програмних документах.

✎ 1. Питання захисту свободи совісті та розвитку державно-конфесійних відносин не знаходять свого відображення у програмних документах більшості активних суб'єктів політичного процесу, що може свідчити про недостатнє усвідомлення ними важливості вказаної сфери як для окремих громадян, так і для суспільства в цілому.

2. Положенням програм політичних партій щодо захисту свободи совісті та розвитку державно-конфесійних відносин, як правило, бракує конкретності, що робить їх досить декларативними.

3. Програмні документи окремих політичних партій досить часто містять внутрішньо суперечливі положення. Зокрема, декларується захист свободи совісті з одночасним наділенням держави функціями щодо підтримки того чи іншого релігійного сегменту тощо.

4. Орієнтація низки політичних партій лише на певні сегменти релігійної спільноти України містить небезпеку порушення рівності прав і свобод громадян незалежно від їх світоглядних переконань та розпалення міжконфесійних конфліктів, що складає загрозу суспільній згоді та сталому розвитку країни.

5. Відсутність концептуального бачення питань розвитку державно-конфесійних відносин в Україні у програмних документах політичних партій обумовлює недостатню увагу та фрагментарний підхід до зазначених питань в процесі законотворчої діяльності Верховної Ради України.

Література.

1. Вибори 2012: Партії воліють оминати проблему державно-церковних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1115%3A1&catid=34%3Aua&Itemid=61&lang=uk.

2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

3. Конституція України.

4. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (проект). – Національна академія наук України, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nltu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=295:2020-&catid=86:2011-12-06-08-20-06&Itemid=114. – С. 19–22.

5. Партії/фракції у виборчому процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp501pt001f01=900.html>.

6. Передвиборна програма Блоку «Наша Україна – Народна Самооборона» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>.

7. Передвиборна програма Блоку Юлії Тимошенко «Український прорив» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>.

8. Передвиборна програма ВО «Батьківщина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?pt001f01=900&pf7171=52>.

9. Передвиборна програма Всеукраїнського об'єднання «Свобода» «Програма захисту українців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>.

10. Передвиборна програма Всеукраїнського об'єднання «Свобода» «Своя влада – Своя власність – Своя гідність на СВОїй, БОгом ДАній землі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=71.html>.

11. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Симоненка П. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011>.

12. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Тимошенко Ю. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011>.

13. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Тягнибока О. Я. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011>.

14. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Ющенко В. А. «Вільна, справедлива та сильна Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://president2010.info/ua/page/271>.

15. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Януковича В. Ф. «Україна – для людей!»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011>.

16. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Яценюка А. П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011>.

17. Передвиборна програма Комуністичної партії України «За народовладдя! Геть диктатуру» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>.

18. Передвиборна програма Комуністичної партії України «Повернемо країну народу!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?pt001f01=900&pf7171=11>.

19. Передвиборна програма Ліберальної партії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=58.html>.

20. Передвиборна програма Партії Зелених України «За чесну державу і чисту країну» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=102.html>.

21. Передвиборна програма Партії Наталії Королевської «Україна – Вперед!» «10 пріоритетів економічного плану «НОВА ЕКОНОМІКА – НОВА КРАЇНА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=93.html>.

22. Передвиборна програма Партії Пенсіонерів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=105.html>.

23. Передвиборна програма Партії регіонів «Стабільність і добробут» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>.

24. Передвиборна програма Партії регіонів «Від стабільності до добробуту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=50.html>.

25. Передвиборна програма партії «Руський блок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=56.html>.

26. Передвиборна програма Партії Українська Національна Асамблея [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=121.html>.

27. Передвиборна програма політичного об'єднання «Рідна Вітчизна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=116.html>.

28. Передвиборна програма політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Громада» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=83.html>.

29. Передвиборна програма політичної партії «Народно-трудова союз України» «За гідність кожного та благополуччя всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=118.html>.

30. Передвиборна програма політичної партії «Наша Україна» «Україна на віки!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?pt001f01=900&pf7171=109>.

31. Передвиборна програма політичної партії «Нова політика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=91.html>.

32. Передвиборна програма політичної партії «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка» «Від успіху людини – до успіху країни»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=55.html>.

33. Передвиборча програма Радикальної Партії Олега Ляшка «Новий шлях України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=114.html>.

34. Передвиборча програма політичної партії «Зелені» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=46.html>.

35. Передвиборча програма політичної партії «Україна майбутнього» «Свобода для розвитку. Створимо Європу в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=106.html>.

36. Передвиборча програма Соціалістичної партії України до виборів у Верховну Раду України 28 жовтня 2012 року «СПУ – за демократичний соціалізм! Змінимо Україну – разом!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=120.html>.

37. Передвиборча програма Української партії «Зелена планета» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=103.html>.

38. Програма Об'єднаної опозиції. – С. 24.

39. Реєстр політичних партій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/parties>.

М. Мальський, Л. Пономарьова, І. Рутковська, Г. Чижиков, І. Чічмелі.

☞ Метою даної статті є аналіз процесу розвитку бізнес-асоціацій. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- досліджені тенденції розвитку бізнес-асоціацій,
- визначення детермінанти утворення бізнес-асоціацій.

☞ Аналіз діяльності бізнес-асоціації дозволив визначити тенденції їх розвитку. Перші бізнес-асоціації в Україні з'явилися у 1991 р. і до 1998 р. мали характерну для того періоду часу та рівня економічного розвитку галузеву спеціалізацію, тому що система галузевих міністерств почала розпадатися, їх функції щодо захисту інтересів конкретних секторів промисловості, а також корпоративного захисту прав та інтересів нової ділової спільноти необхідно було комусь передати. Так, в 1991 році була створена Асоціація промисловості, будівництва, транспорту і зв'язку «Україна».

Вони характеризувалися низьким рівнем інституціоналізації, тобто відсутністю чіткого правового статусу і легальних каналів взаємин з державою.

Другий етап розвитку бізнес-асоціації (1999–2002 рр.) пов'язаний з регіональною спеціалізацією побудованих бізнес-асоціацій – представництвом ділових інтересів. На відміну від ранніх асоціацій, асоціації другої хвилі переорієнтовувалися на лобізм інтересів. За даними Міністерства юстиції України, станом на квітень 1999 р. у сфері економіки діяло 45 загальноукраїнських бізнес-асоціацій.

На третьому етапі (2003–2005 рр.) більшість з існуючих в Україні бізнес-асоціацій прямо чи опосередковано концентрували свою активність навколо зовнішньоекономічної діяльності своїх членів. Регулювання подібного роду контактів потребує, перш за все, таких видів адміністрування, як інформаційна та консультативна підтримка, реклама, просування інтересів національних виробників на зовнішніх ринках та інших – тобто таких форм регулювання, які дозволяють сконцентрувати зусилля багатьох суб'єктів бізнесу з використанням ресурсів бізнес-асоціацій.

На сучасному етапі (2006 р. – теперішній час) характерним є участь бізнес-асоціацій в асоціаціях більш високого рівня, в бізнес-коаліціях. Поточні проблеми бізнес-середовища спонукають брати участь бізнес-асоціацій в асоціаціях більш високого рівня або утворювати тимчасові коаліції для вирішення конкретного завдання в інтересах всіх учасників коаліції для посилення впливу на процес прийняття рішень у певній сфері діяльності, для одержання конкретного результату шляхом об'єднання ресурсів і розподілу завдань для забезпечення досягнення кінцевого результату. Цьому процесу сприяло ще і те, що в даний час кількісне зростання представництва різних інтересів змусило європейські власті ввести обмежувальні бар'єри, щоб при ухваленні рішень враховувати думки найбільш показних і важливих груп різних інтересів, не уповільнюючи при цьому і так досить тривалий процес ухвалення рішень.

Цілі, основні напрямки діяльності бізнес-асоціації, її пріоритети визначаються інтересами її членів. Членська база бізнес-асоціації, в свою чергу, визначає основні напрями діяльності бізнес-асоціації.

В теперішній час існують різні підходи до класифікації бізнес-асоціації.

В. Штрек і Р. Шміттер виділяють наступні детермінанти утворення бізнес-асоціацій:

- територію (загальнодержавні, регіональні й місцеві бізнес-асоціації);

УДК 331.105.42(477)

Оксана Діденко

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті розглянуті питання створення, класифікації бізнес-асоціацій. Виділені етапи розвитку бізнес-асоціацій в Україні. Визначено, що будь-яка бізнес-асоціація є групою інтересів, причому мається на увазі не монолітний бізнес-інтерес, а ціла безліч інтересів економічних акторів.

Ключові слова: тенденція, бізнес-асоціації, класифікація.

☞ Громадські організації є активним гравцем на полі взаємодії органів публічної влади з бізнес-асоціаціями, зокрема в Україні. При цьому особливий інтерес для бізнесу як інструменту лобізму представляють ділові асоціації, тобто бізнес-асоціації. У країнах із перехідною економікою розвиток бізнес-асоціацій став складовою частиною інституційної модернізації.

Термін «бізнес-асоціація» використовується для позначення всіх типів об'єднань підприємців, торгових палат, торгово-промислових груп, професійних об'єднань, асоціацій роботодавців і т.п.

☞ Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними дослідниками проблематики бізнес-асоціацій є: Н. Бурдюгова, Д. Вишневський, В. Воротін, В. Девятка, А. Зудін, Г. Кузнецов, М. Лациба, Д. Ляпін,